

Meer rendement uit vo **investeren in op**

er door te slag

De veestapels zijn groter geworden, maar de ruwvoeropslag is vaak niet meegegroeid. Soms leidt dat tot hoge kuilbulten met een trage voersnelheid, of een inkuilproces dat wat te wensen overlaat. Dat is zonde: broei in de kuil kan zo vijf cent per liter melk kosten.

TEKST GRIETJE DE VRIES

Tussen 2010 en 2022 steeg het gemiddeld aantal koeien op een melkveebedrijf van 82 tot ruim 114 stuks. Meer koeien vragen meer voer en dus meer voervoorraad op het erf. Maar de uitbreiding van de voeropslag heeft minder hoog op het prioriteitenlijstje gestaan dan het vergroten van de melkplas, ziet Sjon de Leeuw, adviseur bij PPP-Agro Advies, in de praktijk. 'Het schort wel eens aan de ruimte die er is op bedrijven. Er is vaak te weinig kuilopslag voor het aantal stuks vee. Maar aangezien er wel een bepaalde hoeveelheid voer nodig is, gaan veel veehouders de hoogte in', is de observatie van de agrarisch adviseur.

De hoogte ingaan, hoe vanzelfsprekend dat ook als oplossing lijkt, is volgens De Leeuw niet wenselijk. 'Hoe hoger je gaat, hoe minder vast je het gras kunt aanrijden. En goed aanrijden is van het grootste belang om een kwalitatieve kuil te krijgen. Het is een van de belangrijkste voorwaarden om te voorkomen dat je broei in de kuil krijgt', zegt hij.

Broei kost veel geld

Broei is een grote kostenpost op melkveebedrijven, weet De Leeuw. 'Door broei loopt de voederwaarde van de kuil terug en wordt de smaak minder. De opname aan het voerhek is daardoor ook niet meer wat die had moeten zijn.'

Jeroen Verver, directeur rundvee bij veevoercoöperatie Agrifirm, sluit zich daar volledig bij aan. Volgens hem is niet iedereen zich ervan bewust dat broei echt geld kost. 'Broei is een ongekende verliespost. Een lichte temperatuurstijging veroorzaakt al broeiverliezen, wat door het mengen verder gaat aan het voerhek en het totale mengsel aantast. Je levert zo ontzettend in op de efficiëntie van de eigen voerteelt in deze laatste fase. Dat is zonde. Als we de verliezen laag aanhouden, kom je al op 5 cent per liter melk', geeft Verver aan, die vóór zijn functie bij Agrifirm bij Rabobank werkte. De afschrijvingen en de daarop afgestemde aflosdruk zijn 10 cent per liter melk. De helft daarvan is al gedekt door broeiverliezen. 'Door broei te voorkomen kun je de aflosingscapaciteit verdubbelen. Of anders berekend: met een jaarlijkse melkproductie van een miljoen liter melk kom je uit op 50.000 euro. Daarmee heb je een heel dure sleufsilos in twee jaar terugverdiend.'

Verver rekent met een minimumverlies van 5 cent, maar geeft aan dat het kan oplopen tot 8 cent per liter. 'Bij het inkuilproces wordt het meeste geld verloren. Investerings in graslandverbetering, kunstmest en het gedane loonwerk blijven dan onbenut', vertelt hij. 'Uiteindelijk willen we een

Sietse de Jong: ‘Eén persoon kan de kuil dicht krijgen’

Op het erf van kaasboerderij De Deelen in Tijnje ligt sinds dit voorjaar een gloednieuwe sleufsilos met automatisch afdeksysteem. ‘De eerste snede ligt er inmiddels in’, vertelt Sietse de Jong (50), die met de hulp van Douwe Bijlsma van Bosch Beton op het nieuwe systeem uitkwam. ‘We kuilen altijd in meerdere blokken. Doordat drie kwart van ons land in

ganzenfouragegebied ligt, hebben we veel verschil in graslengte bij de eerste snede. Daarnaast doen we al het werk zelf. De eerste snede is in vier etappes ingekuuld. Het eerste deel in het hemelvaartweekend, het laatste deel kwam er eind mei bij. Doordat we alles zelf doen en het in blokken in de kuil gaat, leek het automatisch afdeksysteem ons wel een arbeidsbesparing.’ En dat blijkt volgens De Jong in de praktijk ook zo te zijn. ‘We willen nu al niet anders. Eén persoon kan in twintig minuten de kuil open of dicht krijgen. Verder werkt het afdeksysteem met water, dus hoeven we ook niet te werken met banden of zand.’ In totaal heeft de melkveehouder 250 koeien en bijbehorend jongvee te voeren. ‘De nieu-

we sleufsilos biedt met 60 meter lengte, 15 meter breedte en 3 meter hoogte genoeg ruimte voor een lasagnekuil voor de periode van 1 oktober tot 1 mei. Daarna gaan de koeien over op een andere kuil. Dat vullen we aan met vers gras op stal met zomerstalvoeren. Dat is met 140 hectare gras in gebruik goed te doen en is belangrijk voor de kwaliteit van de kaas die we hier maken.’ In totaal liggen er nu vijf sleufsilos op het erf, voor mais, een andere graskuil en bijproducten als bierbostel, die samen de basis van het rantsoen vormen. De nieuwe sleufsilos is vooral bedoeld voor arbeidsgemak, maar De Jong verwacht ook een goede kuil te kunnen voeren vanaf oktober. ‘Dat hangt nu vooral af van het gras dat we kunnen oogsten.’

zo goed mogelijke verwaarding van ruwvoer bereiken in onze rantsoenoptimalisatie. Daar haal je als veehouder het meeste rendement uit.’

Een goede kuil maken is volgens De Leeuw afhankelijk van een aantal factoren, waarbij het aanrijden het grootste verschil maakt. ‘Goed aanrijden heeft met de hoogte te maken, maar ook met de aanvoersnelheid van het gras. Tegenwoordig kan er met een gigantische snelheid gras geoogst en vervoerd worden, maar laat dat niet ten koste gaan van de tijd die nodig is om het gras goed te verdelen en aan te rijden.’

Anderhalve meter per week uitkuilen

Naast snelheid bij het inkuilen draait het bij een goede kuil om voersnelheid. Meters maken is de truc om broei voor te zijn. ‘Daarvoor zijn de afmetingen van de kuil cruciaal. Ga je

te veel de hoogte in, dan gaat dat niet alleen ten koste van het aanrijden van de kuil, maar kom je ook voersnelheid tekort. Ook dan krijgt broei weer een kans’, aldus De Leeuw. Op een bedrijf gaat er volgens hem jaarlijks gemiddeld zo’n 250 strekkende meter aan voer door. Daarbij houdt hij rekening met meerdere kuilen. ‘Je kunt natuurlijk niet tegelijk een kuil maken en er een voeren als je maar één kuilplaats hebt. Daarnaast kun je met meerdere kuilen beter je eigen ruwvoer benutten. Je hebt dus meters nodig. Voor een goede kuilsnelheid houd ik 150 meter voor graskuilen aan en 75 meter voor mais’, verduidelijkt de adviseur.

Dat er meer behoefte is aan voeropslag, merken de betonfabrikanten. Douwe Bijlsma, accountmanager agrarisch bij Bosch Beton, heeft de afgelopen jaren een flink aantal sleufsilos bijgebouwd zien worden. ‘Bij een nieuwe sleufsilos hou-

Met balen kunnen veehouders specifieke partijen gras met elkaar combineren in het rantsoen

den we met een aantal factoren rekening: de grootte van het bedrijf, het aantal grootvee-eenheden en of er wel of niet wordt geweid. Buiten beweiding om moet er 16 kilo droge stof aan ruwvoer per grootvee-eenheid per dag beschikbaar zijn', aldus Bijlsma, wat volgens hem een vrij simpele reken-som oplevert. Een bedrijf met honderd koeien die jaarrond op stal worden gevoerd, even voor het gemak zonder jongvee, heeft een opslag van 100 x 16 x 365 nodig: zo'n 584.000 kg droge stof. 'Vervolgens is de lengte belangrijk. Per week wil je een uitkuilsnelheid van 1,30 tot 1,50 meter bereiken bij gras-kuil. Bij mais rekenen we met 1,50 tot 1,80 meter en in de zomer mag het tempo bij het uitkuilen wat hoger liggen. Aan de hand van die vuistregels berekenen we vervolgens de af-metingen van de nieuwe sleufsilos', geeft Bijlsma aan.

Alle voeders in een slurf

Sleufsilos zijn volgens Bijlsma al jaren sterk in trek bij melk-veehouders. 'Ten opzichte van een rijkuil is het inkuilproces minder bewerkelijk. Er hoeft niemand aan de kant te staan om plukken gras terug te gooien. Daarnaast kunnen de zij-kanten beter worden verdicht. De dichtheid van de kuil wordt daarom ook wat hoger, dus uiteindelijk heb je meer kilo's droge stof per kubieke meter. Afhankelijk van het for-maat en het afdeksysteem van een sleufsilos kan het wel een forse investering worden, maar op de lange termijn betekent het jarenlang goed ruwvoer', verklaart Bijlsma. 'Zeker als je lasagnekuilen maakt, kun je heel constant voeren. Daar heb-ben de koeien veel baat bij.'

Uiteraard is een sleufsilos niet de enige manier om voer op te slaan. Voor wie niet kan of wil investeren in een nieuwe sleufsilos, zijn er andere opties. Een van de nieuwere opslag-technieken is inslurven, ook wel 'bagging' genoemd. De tech-niek is vooral populair voor wat nattere voeders, maar er kan ook gras of mais in. 'Het principe van inslurven is dat vee-voeders of andere biomassa onder hoge druk in een plastic slurf worden geperst. Door die druk wordt zuurstof maxi-maal uit de massa geperst, waardoor de omstandigheden optimaal zijn voor het fermentatieproces', vertelt Jan Dirk

van der Tol, eigenaar van Feedtuber, een bedrijf dat handelt in inslurfmachines. Volgens hem levert dat een hoge voer-kwaliteit op en kan er ook materiaal met een hoger droge-stofgehalte ingekuuld worden. 'Voor krachtvoerders gebruiken we vooral slurven van 1,5 meter in diameter. Voor gras en mais kun je richting 3,6 meter gaan in diameter.'

Van der Tol hoort meerdere positieve geluiden van veehou-ders over het inslurven. Zo is het een flexibel systeem en kan het veel verschillende producten opslaan. Toch wordt het in Nederland en België vooral ingezet voor krachtvoerders als mks, persulp of bierbostel. 'Het grootste nadeel is de ruimte die een slurf inneemt, ook al ben je flexibel in waar je de slurf plaatst. Gras inkuilen in een slurf neemt aanzienlijk meer ruimte in dan in een rijkuil of sleufsilos.'

Er gaat ook nog altijd een deel van het gras in balen, weet De Leeuw. 'Met balen kun je heel specifiek partijen met el-kaar combineren en op die manier spelen met de verschil-lende kwaliteit die het voer van bepaalde percelen heeft. Het risico op broei is ook een stuk kleiner, mits je niet te lang doet over het opvoeren van een baal.'

Verdiene in kuilmanagement

Uiteindelijk heeft elke veehouder zijn eigen voorkeuren, merkt De Leeuw. 'De een is meer begaan met het maken van een kuil dan de ander. Het gaat bij iedereen wel eens mis, maar het belangrijkste is om daar lering uit te trekken. Loop het proces na en bedenk waar het is misgegaan, zodat je daar volgende keer een plan voor hebt', adviseert De Leeuw.

Ook Jeroen Verver van Agrifirm ziet grote verschillen in voeropslag en -kwaliteit tussen bedrijven. 'Kuilopslag is toch vaak een blinde vlek op bedrijven, terwijl je in kuilmanage-ment nou juist nog wat kunt verdienen. Veel boeren en be-drijven hebben het gevoel dat alles op dit moment vast zit qua regelgeving en financiën, maar in het voerproces zijn nog zoveel stappen waar wat te verdienen valt. Goed in- en uit-kuilmanagement is een belangrijke eerste stap, daarom is ruwvoeropslag een investering die momenteel in veel situa-ties beter rendeert dan opschaling', concludeert Verver. |

Joost Wesselingh: 'Schimmel voorkomen met slurven'

Een deel van het grasland van melkveehou-der Joost Wesselingh uit Zoeterwoude is ingezaaid met een kruidenrijk mengsel met een verlate maaidatum. Grof spul, dat niet zomaar in te kuilen is. 'Na 15 juni mag de 8,5 hectare aan kruidenmengsel gemaaid wor-den en tegen die tijd is het een zwaar gewas: we halen tot 85 ton droge stof van het land af. Maar je moet wel wat met het droge materiaal

doen om het homogeen te kunnen voeren', vertelt Wesselingh, die 265 koeien melkt en 180 hectare grond gebruikt. 'Om het goed te kunnen benutten hakselen we het kruiden-mengsel tot deeltjes van 12 millimeter. Vervol-gens zou je dat met gras mee kunnen inkuilen, als dat past, maar in de praktijk zitten de kruidenpercelen met verlate maaidatum vaak net tussen twee grassnedes in.'

Het materiaal is volgens hem te droog om apart in te kuilen en balen maken van 80 tot 100 ton droge stof is prijzig. 'En zo kwamen we een jaar of zes geleden uit op inslurven. Aangezien de baggingmachine net zo snel werkt als de hakselaar, gaat het maken van de slurf vlot. Dat maakt het ook qua kosten efficiënter dan balen persen.'

Volgens de melkveehouder zit het materiaal

tussen hooi en graskuil in qua droogte. De uitdaging is daarom vooral opslag en conser-ving. 'Door het droge kruidengras te slurven wordt het materiaal dicht op elkaar geperst. Zo voorkomen we schimmelvorming', geeft Wesselingh aan. Een ander voordeel vindt hij de flexibiliteit in het plaatsen van de slurf. Gelukkig is er genoeg ruimte op het erf om de 80 meter aan slurf kwijt te kunnen. 'Bij het voeren happen we een stuk van de slurf af met plastic en al. Zo blijft de slurf tot het einde intact en blijft het voer goed geconserveerd. Vervolgens mengen we het voer – uiteraard zonder het plastic – met de rest van het ba-sisrantsoen. Aan het voerhek is het rantsoen een homogeen mengsel, met een goede opname van het kruidenrijke materiaal. Pre-cies zoals we dat graag willen.'